

KARKOWSKI, ZBIGNIEW 'NAJBOLJA GLAZBA DANAŠNJICE DOLAZI IZ TREĆEG SVIJETA'

Razgovarao: Vid Jeraj

Zbigniew Karkowski, poljski kompozitor i glazbenik u Zagrebu je nastupio 6. listopada 2004. s Helmutom Schafferom iz Graza, s kojim je objavio CD «Disruptor». Nastup su realizirali u okviru EXPLICIT MUSIC SESIJE, u organizaciji Multimedijalnog instituta. Razgovor sa Zbigniewom Karkowskim vodio sam u dva navrata, uoči njegova nastupa u Sali Laboratorium u Varšavi u srpnju 2003., te uoči njegova zagrebačkog nastupa. Za vrijeme prvog susreta upoznali smo se u opuštenom izdanju, jer je bio u društvu prijateljice MaŁgorzate Kubiak, autorice čiji je rad vezan uz eksperimentalni video, a s Karkowskim je surađivala ranih 1980-ih.

Crnohumorne nijanse razvlačili smo od pretpostavke da će Kina za 20 godina morati postati najliberalnija zemlja, jer je već nekoliko godina na snazi pronatalitetna politika zbog koje se rađaju samo muška djeca. Pričali smo i o širenju dva tada brzošireća azijska fenomena, o urbanim zonama i SARS-u. Razgovor u Zagrebu smo fokusirali na izvođačku praksu Karkowskog, te ga prenosimo u cijelosti.

Zbigniew Karkowski (1958.), rođen je u Krakowu, obrazovao se na švedskim visokoškolskim ustanovama State College Of Music Gothenburg, University of Gothenburg's Department of Musicology i Chalmers University Of Technology, gdje je završio studije kompozicije, estetike moderne glazbe i kompjuterske glazbe, dok je sonologiju završio na Kraljevskom konzervatoriju u Den Haagu. Po svršetku studija piše i izvodi djela za orkestre, opere i profesionalne ansamble u Poljskoj, Njemačkoj i Švedskoj. Danas živi i radi u Tokiju gdje je jedna od nezaobilaznih ličnosti japanske noise scene, surađivao je s Masami Akitom, a osnovao i akustični trio Sensorbend.

U&U Kako je početkom 1980-ih, kad ste magistrirali iz kompozicije, izgledala švedska scena eksperimentalne glazbe?

K,Z Već tada sam imao prilike surađivati s prijateljima koje sam upoznao tijekom studija, jer je Gothenburg bio jak sveučilišni centar. Švedska pogotovo, u odnosu na Norvešku i Finsku, koje su bile komunističke zemlje, scene su im bile potpuno nezanimljive. Dror Feiler, primjerice, koji je danas veliko ime noise-scene u Švedskoj, kao i na festivalima širom svijeta (gostovao je i u sklopu Zagrebačkog Biennalea, vidi U&U, br. 2 - op. VJ), u to je vrijeme svirao jazz-improvizacije po podrumskim barovima, bio je potpuno beznačajan. U samom Gothenburgu je djelovala izdavačka kuća Radium, koju je pokrenuo Carl Michael Von Hauswolf. Oni su započeli izdavati švedsku eksperimentalnu glazbu, tako da su u njihovom katalogu bili Lef Anglem, Kent Ankren. U 1980-ima je Stockholm bio prilično dosadan grad, dok je Gothenburg bio inspirativan.

U&U Koje ste instrumente svirali u to vrijeme?

K,Z Ma, svirao sam sve što se dalo, jer je to bilo vrijeme industrijske glazbe, tako da je i neki odbačeni komad željeza, ili kanta za smeće bila dobar instrument, ako je imala zvuk kakav sam tražio. Uglavnom elektronske, u nekim sam grupama svirao bas-gitaru. Svirao sam sintisajzere, jer su gitare bile preskupe, pa bih sam smislio neki svoj instrument. Koristio sam multieffekte i slično. Laptopom, kojim se služim i danas, sam se počeo služiti sredinom 1990-ih, kad su postali dostupni, i kad su mogli izvoditi digitalno procesuiranje zvuka u realnom vremenu.

U&U U Švedskoj ste proveli dugo vremena, a danas živite u Japanu?

K,Z U Švedskoj sam živio od 1970 do 1990, kad sam se preselio u Amsterdam, gdje sam živio za vrijeme studija u Den Haagu. Nakon toga sam godinu i pol proveo u Berlinu, puno sam se selio. Tijekom cijelog studija, sam istovremeno i jako puno svirao, isprobavajući u praksi ono što bih naučio.

U&U Studirali ste i sonologiju u Den Haagu, studij kojeg je završio velik broj umjetnika s današnje improvizatorske scene elektro-akustične glazbe, kao i moderne kompozicije. Da li je i u vrijeme vaših studija to bilo tako?

K,Z Krajem 1980-ih, i početkom 1990-ih, Odjel za sonologiju u Den Haagu nije bio kolegij, već nam je, studentima koji smo došli sa svih strana svijeta, pružao potpunu slobodu da u studiju na kompjuterima isprobavamo ono što nas zanima. Istovremeno, studij je okupljao mnoge dobre profesore, poput indijskog kompozitora Clarencea Barlowa porijeklom iz Kalkute, koji je u Europu došao na studij kod Stockhausena; zatim Joel

Ryan, koji je studirao kod Williama Forsythea u Frankfurtu. Tada taj studij nije bio nikakva gnjavaža, a po onome što čujem, danas je to više striktni institucionalni praktikum.

U&U Koja je razlika između sonologije i tečaja za tonskog tehničara?

K,Z Ako učiš za tonskog tehničara, onda ćeš saznati tehnička znanja potrebna za upravljanje tonskim studijem, kako bi mogao postati asistent u studiju. Sonologija je puno kreativniji kolegij, u kojem se uči o karakteristikama zvuka, radu s kompjuterima u procesuiranju zvuka. Osim što te učitelji upućuju u vještine rada s instrumentima, od tebe također traže da i sam obavljaš vježbe.

U&U Kao pripadnik današnje glazbene scene, što misliš o kritikama poput one da je laptop primjer uniformnosti, odnosno unificirane forme?

K,Z Prihvaćam tu kritiku, ali postavljam i protupitanje: nije li opera također unificirana forma, kao što je i orkestar? Laptop, kojeg se koristi danas, je najsnažniji i najsvestraniji instrument, čak oruđe koje je ikad postojalo. To je jedini instrument koji može odsvirati sve frekvencije od nule do gigaherca. S njim mogu odsvirati varijacije nevjerovatne dinamike, kao i frekvencije nezamislive dinamike, koje ne bih mogao odsvirati niti s jednim drugim instrumentom. S njim imaš nevjerovatne mogućnosti, možeš pohraniti masu sadržaja s interneta, prilično je jeftin i zbog toga dostupan. Brian Eno je već 1970-ih, izjavio da je budućnost glazbe u rukama ne-glazbenika. Osobno mislim da najvažniji umjetnici na sound-art sceni današnjice ne dolaze iz krugova akademke naobrazbe, učenja, harmonijskih sistema i slično.

U&U U svojim esejima također 'zastupate stav' da je institucionalno učenje glazbe regresivno za njezino stvaranje?

K,Z Možda 'zastupam taj stav' nije pravi izraz, jer sam kroz glazbenu naobrazbu, koju sam započeo u devetoj godini života prošao kroz tu cijelu prokletu tradiciju. U Poljskoj sam išao u osnovnu glazbenu školu, gdje sam učio svirati flautu, zatim sam išao u srednju glazbenu školu, te na sveučilište u Švedsku. Također sam odslušao i nekoliko seminara kod mentora kao što su Olivier Messiaen, Iannis Xenakis, Pierre Boulez. Prošao sam vrlo akademsku naobrazbu, koja mi, naposljetku, nije ništa pružila. Sve te godine nisu bile bitne za moju današnju izvođačku praksu.

U&U Molim Vas za komentar jedne anegdote. Susretnu se dva klasična glazbenika. Jedan kaže: «Danas sam vježbao šest sati.» A drugi mu kaže: «Ja sam vježbao sedam.»

K,Z Slažem se, glazbenici su u jako velikom broju slučajeva

samo tumači, interpreti, kao primjerice violinisti... U svijetu interpreta sve je podređeno hijerarhiji, nije baš svejedno hoćeš li postati poznati solist ili svirati u poznatom gudačkom kvartetu, kao ni hoćeš li svirati treću violinu u nekom usranom orkestru. Jer si onda si samo gubitnik, koji je naučio kako odsvirati nekolicinu nota, i to bi bilo to. Svi interpreti puno vježbaju kako bi stekli što više novca, stekli što značajniji status i postali slavni - sve se vrti oko toga.

U&U S obzirom na ovo što ste sada rekli, što vas uopće još uzbuđuje u svijetu današnje glazbe?

K,Z Bez obzira na to, mislim da se još uvijek može čuti puno inovativne i zanimljive glazbe. U posljednje tri do četiri godine shvatio sam da se najzanimljivija glazba nalazi na mjestima za koja ranije nisam ni znao da postoje. Protekla sam dva mjeseca imao turneju po Argentini, Urugvaju, Peruu, Brazilu, Kolumbiji, Paragvaju. Za dva tjedna idem opet u Kinu, gdje sam prošle godine svirao na festivalu eksperimentalne glazbe. Najinovativnija glazba današnjice dolazi sa mjesta odvojenih od utjecaja europske kulture. Ako uzmeš u obzir SAD i Veliku Britaniju, dakle anglosaksonsku kulturu, tamo prevladava mješavina pop-glazbe, suvremene glazbe i ekstremne glazbe. Mislim da u tom smislu engleski časopis 'The Wire' ima prilično negativnu ulogu, jer je poput Biblije za menadžere i glazbene festivale u Europi. Ljudi to kupuju da bi vidjeli tko je faca. Za mene je to sve skupa jedno veliko sranje, čisti biznis.

U&U Posljednjih godinu dana bili ste zauzeti svojim debijem u novom mediju, izdat ćete svoj DVD. Kako bi trebao izgledati?

K,Z Riječ je o DVD-u za izdavačku kuću Asphodel iz SAD. Krajem studenog odlazim u Kaliforniju kako bih ga završio, a izići će u ožujku sljedeće godine. Kako će izgledati, neka zasad ostane tajna.